Poštnina plačana v gotovini

Leto XXIV.

TRGOVSKI LIST

Številka 38.

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za ½ leta 90 din, za ¼ leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 60 din. Plača in tožiti se v Ljubljani.

Časopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11.953.

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, sreda 2. aprila 1941

Cena posamezni številki din 1·50

Koncentracija narodnih sil

Pod tem naslovom je objavil »Trgovski list« skoraj pred enim letom, t. j. 15. maja 1940. naslednji članek, čigar pravilnost se je posebno sedaj izkazala v polnem obsegu. Mislimo, da je tudi našim bralcem v zadoščenje, ko vidijo, kako pravilno je bilo stališče »Trgovskega lista«. Ker je poleg tega tudi danes članek aktualen in umesten, imamo vzrok več, da ga ponatisnemo. »Trgovski list« z dne 15. maja 1940. je zapisal:

Poročila s fronte pravijo, da se je začela v Belgiji največja in najbolj krvava bitka, kar jih pozna svetovna zgodovina. A niti ta bitka najbrže še ni višek vseh dogodkov, ki jih bo dala sedanja vojna in verjetno je, da bomo doživeli še marsikatero presenečenje, preden bo končana sedanja vojna. Politična napetost še vedno ni doživela svojega viška. Zato tudi vidimo, da vsi narodi še naprej stopnjujejo svoja prizadevanja, da bodo čim bolje pripravljeni, kadar bo bila odločilna ura sedanje gigantske borbe. Narod, ki ne bo ob tej uri zbral vseh svojih sil, narod, ki ne bo mogel v najbolj usodnem trenutku vreči na tehtnico vso težo svoje udarne in obrambne potence, ta narod bo za stoletja ali pa celo za vedno občutil posledice svoje premale pripravljenosti.

Naš narod nima namena, da bi kakor koli posegel v sedanjo vojno. Naš narod ima le eno željo, da bi mogel v miru nadaljevati svoje delo in ohraniti sebi svojo samostojnost, svobodo in neodvisnost. Dogodki zadnjih dni pa so dokazali, da samo volja po ohranitvi miru ne zadostuje. Treba je imeti tudi moč, da se ta volja uveljavi. Kajti prišli smo v čase, ko velja samo argument sile. Nič ne pomaga zgražati se nad tem dejstvom, kajti razmere so danes takšne, da velja vsak narod le toliko, kolikor se ceni njegova sila. Zato more ohraniti svojo nevtralnost samo narod, ki izžareva takšno silo, da se vsakdo dvakrat premisli, preden začne boj s tem narodom. Takšna je neolepšana resnica in gorje narodu, ki te resnice noče videti.

Bilo bi napačno, če bi dejali, da vodilni ljudje pri nas te resnice ne bi spoznali. Pod njenim vplivom smo že doživeli pomembne dogodke, ki smo jih celih 20 let zaman pričakovali. Tako smo doživeli s sporazumom rešitev najbolj perečega notranje-političnega vprašanja. S sklenitvijo trgovinske pogodbe in drugih pogodb s Sovjetsko Rusijo pa smo likvidirali tudi drugo važno vprašanje in bistveno zboljšali svojo pozicijo, ker smo si odprli zvezo na vzhod.

A niti to še ne zadostuje. Svojo pripravljenost za največjo preizkušnjo, če bi ta prišla, moramo še mnogo bolj povečati. Izvršiti moramo tudi najtežje delo, **da v prostovoljni disciplini zberemo vse glavne sile naroda, da bo vsak naš človek na svojem določenem mestu in da bo ves narod ena sama falanga proti vsakemu tujemu napadu. Koncentracija vseh narodnih sil zaradi čim najbolj učinkovite obrambe narodne neodvisnosti je danes prva in odločilna naloga, kateri se morajo podrediti vsi drugi interesi.**

Ta koncentracija narodnih sil pa seveda ne sme biti v tem, da bi se po več ali manj pravilnem ali nepravilnem ključu razdeljevali med posamezne stranke resori, temveč mora biti koncentracija le možnost za vsakogar, da z vsemi silami sodeluje. Zato mora biti prva naloga pravilno izvedene koncentracije, da po vsej državi zavlada absolutno zaupanje v vse osebnosti, ki obvladujejo našo politiko. **Vse državljane mora združiti v eno celoto popolno zaupanje do vodstva našega javnega življenja.**

Druga velika naloga koncentracije narodnih sil pa je v tem, da absolutno vsak državljan sodeluje v boju za ohranitev naše samostojnosti, neodvisnosti in svobode. Nobene strankarske ali druge razlike ne smejo ovirati tega sodelovanja, pa naj bi bile te razlike še tako velike.

Koncentracija narodnih sil mora dati vsemu narodu resnost, odločnost in požrtvovalnost, da v popolni disciplineranosti izvaja vse, kar more povečati obrambno sposobnost naroda in države. Koncentracija narodnih sil mora biti tako učinkovita, da **bo vsa država** podobna **oboroženemu taboru**, da se napad na ta tabor ne more prav nikomur izplačati. Samo na ta način se more v današnjih časih obvarovati nevtralnost države.

Dogodki se razvijajo z neverjetno naglico, zato se mora tudi koncentracija narodnih sil izvesti naglo. **Nič se ne sme več čakati, da ne pade na vse nas težka odgovornost in neoprostljiva krivda, da smo v velikih časih bili ljudje malega mišljenja.**

Kaj prinaša današnja številka:

Ni razloga za vznemirjanje
Pregled drž. izdatkov in dohodkov po novem proračunu
Uradni tečaji za april
Vlaki vozijo redno
Dospelost davkov
Nova pota romunske zunanje politike
Uredba o drž. računovodstvu (licitacije)

Novi državni proračun znaša 14,1 milijarde din

Izjava finančnega ministra dr. Šuteja

Na seji vlade je bil odobren novi državni proračun, kakor ga je predložil finančni minister dr. Šutej, ki je ob tej priliki dal naslednjo izjavo:

Uredba o državnem proračunu za tekoče proračunsko leto, ki traja **od 1. aprila do 31. decembra 1941.**, je dobila dne 31. marca najvišje potrdilo ter je s tem novi proračun stopil **1. aprila v veljavo.** S pravočasno izdajo rednega proračuna je bil izvršen zelo važen državni posel in preprečeno, da bi se za tekoče leto morale izvajati nepraktične dvanajstine, ki so nam bile v preteklem letu po sili razmer vsiljene.

Proračun se izda s posebno uredbo na podlagi čl. 116 ustave, ker še vedno trajajo izredne razmere v zvezi z razpustom narodne skupščine. Bodoča proračunska doba se določa **na 9 mesecev** v smislu odst. 1. § 254 uredbe o državnem računovodstvu in bo torej trajala od 1. aprila do 31. decembra 1941. To je **prehodna proračunska doba**, ki naj omogoči prehod iz nerednega dvanajstinskega načina proračunavanja na normalno proračunavanje.

Razdelitev proračuna na državno upravo in državno gospodarstvo

V formalnem pogledu se razlikuje novi proračun od zadnjega rednega proračuna po tem, ker vsebuje razdelitev na občno državno upravo in na državno gospodarstvo. Ta razdelitev se je izvršila v smislu nove uredbe o drž. računovodstvu ter z ozirom na proračunske izkušnje, ki si jih je pridobila naša finančna uprava.

Državni proračun izdatkov je določen na **14.115,124.100 din.** Od te vsote odpada na **državno gospodarstvo 5,090.426.000 din, na državno upravo** v ožjem smislu besede pa **9.024.698.100 din.**

Kar se tiče dela državnega proračuna, ki se nanaša na državno gospodarstvo v višini 5.090 milijonov din, ni treba njegove višine posebej opravičevati. Ta del državnih izdatkov se **krije z lastnimi dohodki** samih državnih podjetij in ne s fiskalnimi bremeni. Ti dohodki predstavljajo v glavnem ekvivalent uslug, ki jih ta podjetja nudijo koristnikom.

Suficit v državnem proračunu drž. gospodarstva znaša 490,1 milijona din

Dohodki državnega gospodarstva dajejo celo neki višek glavni državni blagajni za kritje potreb občne uprave. Ta višek znaša 490,1 milijona din. Primerjava številk proračuna državnega gospodarstva po novem proračunu s številkami proračuna za l. 1940/41 ne bi imelo praktično nobenega pomena, ker so državna gospodarska podjetja že po določbah prejšnjih finančnih zakonov ko tudi na podlagi § 4 uredbe o proračunskih dvanajstinah za dobo od avgusta 1940 do marca 1941, imela pooblastilo, da morejo svoje materialne izdatke naknadno povečati tudi nad proračunske dovoljene kredite na račun svojih presežkov na dohodkih. Enako pooblastilo v nekoliko spremenjeni obliki je bilo vneseno tudi v § 53. uredbe o državnem računovodstvu. Ker se morajo torej tudi v bodoče državna gospodarska podjetja gibati pri svojem proračunavanju v mejah svojih dohodkov, ta višina njih izdatkov s stališča državnega fiska in davčnih zavezancev nima direktnega pomena.

Krediti za obnovo državnih gospodarskih podjetij

V proračunu izdatkov državnega gospodarstva je prišla v mnogo večji meri do izraza kakor v prejšnjih letih skrb za državno premoženje in za povečanje državne podjetniške delavnosti. To velja zlasti za **državne železnice**, ki predstavljajo največje državno gospodarsko podjetje velikanske narodno-gospodarske in obrambne važnosti. Potreba obnavljanja tega premoženja je nastala že davno, v današnjih razmerah pa je ta obnova naravnost nujno pereče vprašanje. Povečani krediti bodo državnim gospodarskim podjetjem omogočili, da povečajo svojo produktivnost v občnem interesu.

Državni izdatki povečani za 1,379,8 milijona din

Upravno fiskalni proračun je proračun v pravem smislu besede, ki se tudi direktno tiče davčnih zavezancev, ker se izdatki tega proračuna pokrivajo z javnimi davščinami. Ta proračun znaša, kakor že rečeno, 9.024,7 milijona din.

Proračun izdatkov državne uprave izkazuje v primeri s proračunom za preteklo leto, preračunanim na 9 mesecev, **zvišanje izdatkov za 1.379,9 milijona din.** Takoj pa je treba naglasiti, da povečanje proračuna vojske in mornarice sploh ni izkazano v državnem proračunu, ker se ti izdatki financirajo v breme fonda za narodno obrambo.

Izkazano zvišanje izdatkov državne uprave je **dejansko manjše**, če se proračunu za l. 1940./41. prištejejo tudi vse vsote **naknadnih in izrednih kreditov**, ki so se morali dovoliti za razne neodložljive državne potrebe po čl. 131. zakona o drž. računovodstvu. Ti krediti znašajo v okrogli vsoti 400 milijonov din. Poleg tega je treba dodati še izdatke v obliki izrednega dodatka državnim uslužbencem po uredbi z dne 26. julija 1940. Izdatki v ta namen znašajo v zaokroženi vsoti 300 milijonov din. Proračun izdatkov je navidezno povečan v primeri s krediti za preteklih 9 mesecev preteklega proračunskega leta tudi zato, ker so se morali nekateri krediti vzeti v enoletnem znesku, čeprav se je proračun sestavljal le za 9 mesecev. To velja predvsem **za kredite za državne dolgove**, katerih izplačilo dospeva v času od 1. aprila do 31. decembra. Sem spadajo tudi določeni krediti za neka sezonska dela. Na tej podlagi bi se moral zmanjšati novi proračun za najmanj 150 milijonov din.

600 milijonov din za živila državnim nameščencem

Če vse to upoštevamo, potem je razlika med starim in novim proračunom državne uprave zmanjšana vsaj za 850 milijonov din. Če pa pogledamo, kje se pojavlja v proračunu največje povečanje proračuna, vidimo, da v resoru finančnega ministrstva, in sicer v višini 886,2 milij. din. To povečanje pa služi samo v neznatnem delu potrebam finančne stroke. Od te vsote odpade namreč okoli **600 milijonov din za uradniške aprovizacije.** Ta znatni kredit je predviden za zboljšanje položaja državnih uslužbencev. V breme tega kredita naj se zagotovi državnim uslužbencem **nabava živil po znatno nižjih cenah.** To je znatno finančno breme za državno blagajno, toda njena socialna upravičenost je očividna. Državni uslužbenci so edini družabni razred, čigar dohodek ni niti primeroma v skladu s skokom cen v zadnjih mesecih.

Od ostale vsote (od 886 milijonov din) 230 milijonov din predstavlja dotacijo fondu za narodno obrambo, okoli 7 milijonov din pa za anuitetno službo za posojila vardarske in zetske banovine ter za službo po bonih družbe za »Silose«. Za samo finančno stroko je torej predvideno manj ko 50 milijonov din od novega zvišanja. Izdatki prosvetnega ministrstva se povečajo za 122 milijonov din zaradi izplačila izrednega dodatka po uredbi 1017/1940. Ostanek gre za nove nastavitve ter napredovanja.

Krediti za pospeševanje kmetijstva

Najbolj markantno zvišanje izdatkov v upravno-fiskalnem proračunu se kaže v proračunu kmetijskega ministrstva. Ta proračun je sorazmerno najbolj povečan, namreč od 81,8 na 176,6 milijona din ali za skoraj 100%. Ker je dosedaj znašal proračun kmetijskega ministrstva navadno le en odstotek vsega proračuna, kar je bilo za našo agrarno državo prava anomalija, pomeni sedanje zvišanje velik napredek. Zvišanja kreditov drugih ministrstev so se izvršila z ozirom na skok cen in normalni razvoj poslov v posameznih strokah. Izdatki za ministrstvo za oskrbo in prehrano v višini 23 milijonov din, se pojavljajo kot čisto novi izdatki.

Proračun je realen

Vsi izdatki po upravno-fiskalnem proračunu so predvideni na 9.024,7 milijona din, predvideno kritje pa znaša 8.600,7 milijona din, da ostane **424 milijonov din nepokritih.** Ta deficit pa se bo pokril v proračunskem letu z energičnim **varčevanjem** pri izdatkih ter z zagotovitvijo **novih dohodkov po posebnih zakonskih predpisih,** ki se bodo naknadno izdali. Zaradi izvajanja varčevanja sem predvidel v uredbi tudi za bodoče proračunsko leto **pooblastilo**, ki sem ga imel v preteklem letu, da se namreč morejo vsi izdatki za materialne izdatke v višini nad 80% izvesti samo po predhodnem odobrenju finančnega ministra. To je zelo učinkovita določba in neobhodno potreben korektiv za veliko povečanje proračuna. Kako se je ta določba izkazala kot koristna, dokazuje najbolj činjenica, da je bila po proračunu 1940/41 v dobi prvih desetih mesecev dosežen prihranek proračunskih izdatkov v višini 8,5% od vseh po proračunu dovoljenih kreditov ali nad eno milijardo din.

Vse to dokazuje, da je bil proračun **izdelan v stremljenju, da se pravilno pokrijejo vse najbolj bistvene potrebe državne uprave.** Zaradi znanih izrednih razmer so se morale te potrebe znatno povečati. Če se upošteva **zelo zadovoljiv dotok državnih dohodkov v preteklem proračunskem letu** (105,5%) oz. doseženi višek skoraj 700 milijonov din, se more reči, da je z izvajanjem strogega varčevanja **proračunsko ravnovesje zagotovljeno.**

Uredba o drž. proračunu za tekoče proračunsko leto ne vsebuje drugih določb razen onih, ki so v direktni zvezi z izvajanjem proračuna. Odločb nefinančnega značaja v uredbi ni.

Vsi vlaki vozijo redno!

Generalna direkcija drž. železnic sporoča, da vozijo vsi potniški vlaki še nadalje. Nobena ukinitev potniških vlakov ni predvidena. V primeru potrebe bodo nasprotno uvedeni še izredni potniški vlaki.

Dospelost davkov

Davčna uprava za mesto Ljubljana objavlja, da dospe v smislu člena 148. zak. o neposrednih davkih v drugem četrtletju v plačilo:

a) dne **1. aprila** 1941. drugi četrtletni obrok **zgradarine, pridobnine, rentnine, družbenega davka, davka na neoženjene osebe, davka na poslovni promet in vojnica.**

b) dne **15. avgusta** 1941 prvi polletni obrok **zemljarine.**

Podrobnejša pojasnila so razvidna iz razglasov, nabitih na uradni deski davčne uprave za mesto Ljubljana in Mestnem poglavarstvu v Ljubljani.

Nerednosti pri Zvezi kmetskih nabavljalnih zadrug v Zagrebu

Banska uprava v Zagrebu je že lani imenovala komisarja pri Zvezi kmetskih nabavljalnih zadrug. Povečano je bilo tudi število revizorjev. Sedaj je bilo objavljeno njih poročilo. Revizorji so navedli mnogo obtežilnega materiala. Vodstvo Zveze je slabo gospodarilo. Vsi vodilni člani zadruge so si pustili izplačevati za svoje delo lepe zneske. (Kje je zadružna požrtvovalnost?) Napovedujejo pa se še nova odkritja.

Najprej slabo gospodarstvo, potem pa pridejo apeli za državno pomoč! Kdaj se bo to že nehalo?

Kratke gospodarske vesti iz države

Pogajanja med zastopniki delavstva ter Združenimi papirnicami niso dosedaj dovedla še do nobenega uspeha. Delavci predlagajo razsodiščno postopanje.

Zveza pomorščakov ima 1400 članov. Imela je 211 mezdnih sporov, od katerih je bilo 142 ugodno rešenih, 22 je še nerešenih, 147 pa jih je bilo zavrnjenih kot neutemeljenih.

Francoski lastniki podjetja »La Dalmatienne« so pripravljeni prodati podjetje komur koli za 5 milijonov dolarjev. Za podjetje se zanima nemški, zlasti pa italijanski kapital. A tudi z domače strani je pokrenjena močna akcija, da pride podjetje v domače roke.

Ministrski svet je odobril uredbo o emisiji bonov narodne obrambe na domačem denarnem trgu. Uredbo je predložil fin. minister dr. Šutej. Pričakovati je treba, da se bo v kratkem ustanovila **amortizacijska blagajna pri Narodni banki.** Blagajno bo upravljal upravni odbor, ki bo štel 15 članov.

Uredba o praznikih, ki je bila na Hrvatskem izdana za 27. in 28. marca, je bila že prvi dan ukinjena, ker so imeli denarni zavodi dovolj gotovine, da so izplačali vse zahtevane zneske.

Zaradi določitve notranjih cen bo v kratkem sklicana konferenca zastopnikov prizadetih ministrstev in ustanov.

Direkcija za zun. trgovino namerava izdati naredbo, s katero bi se omogočila registracija tudi novih uvozniških firm.

Hrvatski primorski letoviški kraji so imeli lani za skoraj polovico manjši obisk ko predlani. Domačih gostov je bilo 93%, tujih pa le 7 odstotkov.

»Službeni list«

kr. banske uprave dravske banovine z dne 29. marca objavlja: Proglas Nj. Vel. kralja Petra II. — Uredbo o pooblastitvi za izdajanje uredb o ureditvi notranjega prometa, razdeljevanja in porabe vseh vrst blaga — Uredbo o ureditvi ministrstva za oskrbo in prehrano — Uredbo o cenah.

Nova pota romunske zunanje politike

Objavljeni so bili podatki o romunski zunanji trgovini v januarju 1941. Iz teh podatkov se vidi, da se je struktura romunske zunanje trgovine od avgusta 1940 pa do januarja 1941 temeljito spremenila Tako je trgovina z zapadnimi državami (razen s Švico) in s čezmorskimi deželami skoraj popolnoma prenehala, dočim je pred velikimi spremembami v Romuniji v l. 1940. bil zlasti romunski izvoz v te države zelo znaten. Zato pa prihaja sedaj vedno bolj do izraza **dominanten položaj Nemčije v romunski zunanji trgovini.**

Še pa je izvažala letos v januarju Romunija nekaj blaga v **Sirijo in Palestino.** Da je bil ta izvoz še mogoč, je najbrže predpisati temu, da je šlo blago najprej po Črnem morju, ki ni blokirano, v Turčijo, nato pa skozi Turčijo po kopnem v Sirijo in Palestino. Maloštevilne romunske ladje, ki so prej vozile v Beyrut, Haifo in Aleksandrijo, so po proglasitvi angleške blokade nad romunskim blagom, te morske zveze opustile. Posledica tega pa se bo pokazala šele v statističnih podatkih kasnejših mesecev.

Druga značilnost nove romunske zunanje trgovine je veliko nazadovanje tako izvoza ko uvoza. Dočim je Romunija v januarju 1940 izvozila 518.400 ton, je v januarju 1941 izvozila le še 182.193 ton. Vzrokov za to izredno veliko nazadovanje trgovine je več. Predvsem je izgubila Romunija velika ozemlja (severno Sedmograško na Madžarsko, Besarabijo na Sovjetsko Rusijo, Dobrudžo na Bolgarsko). Slaba žetev l. 1940. je bila nadaljnji vzrok za padec romunskega izvoza. Poleg tega pa so zelo narasle transportne težkoče, ki so tudi v znatni meri ovirale izvoz. V neki meri je bilo to količinsko nazadovanje romunskega izvoza popravljeno zaradi znatnega zvišanja cen. Tako je dobila Romunija v januarju 1940 za eno tono blaga povprečno 5400 lejev, v januarju 1941 pa 8000 lejev. Cene pa še nadalje rastejo. Seveda pa tudi ta primeroma visoki dvig cen ni mogel popolnoma nadomestiti količinskega padca izvoza, ki je zato padel po vrednosti od 2749,6 milijona lejev v januarju 1940 na 1447,7 milijona lejev v januarju 1941.

Nazadoval pa je tudi romunski uvoz. V januarju 1940 je uvozila Romunija 43.324 ton blaga, v januarju 1941 pa le 19.536 ton. Vzroki za nazadovanje uvoza so isti ko za izvoz. Tudi cene uvoznih predmetov so močno narasle, bolj ko pa cene izvoznih predmetov. Tako je Romunija plačala povprečno za 1 tono uvoženega blaga v januarju 1940 **42.716 lejev, v januarju 1941 pa 63.347 lejev.** To se pravi, da je morala Romunija plačati 1 tono uvoznih predmetov (predvsem industrijskih izdelkov) v januarju 1940 s 5 tonami svojih pridelkov (zlasti petroleja, žita, lesa, živine itd.), je morala plačati v januarju 1941 z **osmimi tonami.** Kljub temu pa je bila romunska trgovinska bilanca v januarju **aktivna** še za 210,2 milijona lejev.

Razdelitev romunske zunanje trgovine nudi naslednjo sliko: Daleč pred vsemi drugimi državami je **Nemčija,** ki je prevzela (skupno s Češko-Moravsko) več ko polovico vsega romunskega izvoza. Uvozila je 91.086 ton za 831,7 milijona lejev.

Na drugem mestu je **Italija** s 40.483 tonami oz. 258,2 milijona leji. Nato slede: **Turčija** 12.462 ton in 97,7 milijona lejev, **Švica** 11.312 ton in 112,2 milijona lejev, **Sovjetska Rusija** (prvič po mnogih letih) 11.181 ton in 63,7 milijona lejev. Po zadnjih poročilih je verjetno, da se bo sovjetsko-romunska trgovina v prihodnjih mesecih še povečala. Poroča se tudi že, da prihajajo sovjetski parniki vedno bolj pogosto v Konstanco.

Daleč za Sovjetsko Rusijo slede naslednje države: Jugoslavija (3100 ton), Bolgarska (2920 ton), Švedska (2889 ton) in Slovaška (618 ton).

Glavni izvozni predmet Romunije je surovo zemeljsko olje in njegovi derivati, katerih je Romunija izvozila 138.588 ton v vrednosti 976,2 milijona lejev, kar je 76,07% vsega romunskega izvoza. Nadalje je izvozila:

	ton	za mil. lejev
žitaric	23.354	234,0
lesa	11.788	66,6
živine	108	41,5

Nadalje je izvozila Romunija še farmacevtske izdelke, sol, mineralno vodo, železo in železne izdelke, steklo in stekleno blago, kože in usnje.

Tudi glede **uvoza** je Nemčija daleč na prvem mestu, ki je dala skoraj 70% vsega romunskega uvoza. Tabela romunskega uvoza kaže naslednjo sliko:

	ton	za mil. lejev
Nemčija	13,003	871,9
Turčija	1,951	154,8
Italija	799	77,0

Nato slede Grška, Nizozemska, Švica in Bolgarska.

Po predmetih je odpadlo romunskega uvoza na: vozila vseh vrst 20,2% v vrednosti 250,4 milijona lejev, blaga težke industrije 14,99% za 174,4 strojev, motorjev in aparatov, 12,88% za 159,3, volne, dlak oz. gotovih izdelkov iz teh snovi 11,15% za 138,0, rastlinskih tekstilij 8,82% za 109,1, kovin in kovinskih izdelkov 5,79% za 71,7 ter kemikalij in zdravil 4,62% za 51,1 milijona lejev.

Vse te številke ne kažejo samo sedanje strukture romunske zunanje trgovine, temveč tudi, kako se bo ta v bodoče razvijala. Ni pa izključeno, da se bo izvoz povečal, ker se zlasti dela na to, da se izkoriščanje petrolejskih ležišč poveča.

Uspešno poslovanje

Društva industrijcev in veletrgovcev

Tajniško poročilo, ki ga je podal na zadnjem občnem zboru društva namesto odsotnega tajnika **Jeleniča** ravnatelj **Prezelj,** podaja podrobno poročilo o delovanju društva, oz. njegove pisarne. Iz zanimivega poročila posnemamo naslednje podatke.

Društvena pisarna ima **štiri oddelke** z natančno določenim delokrogom.

Informacijski oddelek zbira iz vse države podatke o vseh gospodarskih podjetjih, o konkurzih in prisilnih poravnavah, fakturnih tožbah, menič nih protestih, dražbah in rubežni. Podatki se objavljajo dvakrat mesečno.

Število vprašanj po informacijah je začelo zaradi sedanjih izrednih razmer padati ter je padlo od 9.928 v letu 1939. na 5.946 v letu 1940. Želeti je, da se članstvo bolj poslužuje teh informacij, ker so te izčrpne in točne ter jih druge informacijske pisarne ne nudijo v tako popolni meri. Če bi bilo več vprašanj, bi se tudi podatki bolj pogosto kontrolirali.

Stiki z inozemstvom so bili tudi lani živahni.

Društveni arhiv se je zelo izpopolnil in povečal. Dopisnikov ima društvo v državi že več tisoč. Društvo si prizadeva čim bolj izpopolniti poslovanje oddelka. Vsak nasvet ali želje članov bo društvo rado upoštevalo. Posebno se opozarjajo člani, da dobe za ceno 10 din prepis najnovejše informacije, kar jim gotovo ne nudi noben drug informacijski zavod. Vse informacije oddelka so seveda zaupne in se jih drž. oblasti v nobenem oziru ne poslužujejo. Od velikih tvrdk je dobil oddelek za svoje delo več toplih priznanj.

Insolvenčni oddelek. Delo oddelka je padlo zaradi izrednih razmer. Povpraševanje po blagu je tako naraslo, da je prodaja na kredit skoraj izginila. Zato so tudi insolvence skoraj popolnoma izostale. V vsej državi je bilo leta 1940. otvorjenih 82 konkurzov in razglašenih 146 prisilnih poravnav, dočim je bilo l. 1939. 158 konkurzov in 311 prisilnih poravnav.

Izterjevalni oddelek je opravljal svojo službo zelo zadovoljivo. Oddelek pošlje dolžniku najprej »zeleni opomin«, ki ga pošlje neposredno dolžniku, in pa društveni opomin, ki ga pošlje pisarna po nalogu člana. Opomini se dobe v društvu po 1'50 din, in sicer v slovenščini, srbohrvaščini in nemščini. Pristojbina za vsak opomin znaša 10 din.

Društvo pa tudi opravlja inkaso-službo z osebno intervencijo pri dolžnikih.

Administrativni oddelek opravlja knjigovodstvene in blagajniške posle, vodi evidenco poravnanih obrokov, ter vodi vse interne posle. Posebno obsežni so bili knjigovodstveni in blagajniški posli. Celotni denarni promet je znašal lani 7,2 (predlani 6,2) milijona din.

Za svoje člane je izterjal oddelek 793.407 din. Ves ta denar se je zbiral od vsakega 20. do prihodnjega 20. v mesecu in potem nakazoval članom v skupnih zneskih.

Administrativni oddelek opravlja tudi **davčno-informativno službo** ter je izdal 10 okrožnic. Dajal je številne informacije članom. Društvo je tudi uspešno interveniralo pri članih reklamacijskega odbora v korist članov. Neštete informacije je dajal oddelek članom v deviznih in taksnih zadevah tudi osebno in telefonično in vedno brezplačno.

Uprava društva je imela 8, nadzorstvo pa 1 sejo. Vseh članov ima društvo 239, vseh nameščencev pa deset.

Politične vesti

Nikakor ni treba sklepati na najhujše, izjavljajo na uradnem mestu v Berlinu. Položaj je sicer zelo težaven, vendar pa ne tako, da bi se moralo sklepati na najhujše. Treba prepustiti dogodke razvoju časa in počakati na izid. Nekatere okoliščine sedanji položaj poslabšujejo, druge pa ga zopet zboljšujejo. Jugoslavija je formelno še vedno članica trojnega berlinskega pakta.

Nemški poslanik v. Heeren je odpotoval v ponedeljek v Berlin, da izroči svoje poročilo nemški vladi.

V Beograd je prišel naš poslanik v Berlinu dr. Andrić.

Angleški zun. minister Eden in šef britanskega gen. štaba **Dill** sta prišla v Atene, da nadaljujeta posvetovanja z grško vlado.

Iz Beograda se poroča, da jugoslovanski poučeni krogi nič ne vedo o nekem prihodu angleškega zun. ministra Edena in šefa gen. štaba Ditla v Beograd.

Rezultat pogajanj Macuoke v Berlinu bo po nekih londonskih vesteh ta, da bo dala Japonska Nemčiji na razpolago določeno število svojih podmornic. Kakor USA podpirajo Anglijo, tako bo Japonska podpirala Nemčijo. Nemške posadke za podmornice bodo odpotovale na Japonsko skozi Rusijo.

Jap. zun. minister Macuoka je bil po daljši konferenci z Mussolinijem sprejet od italijanskega kralja in cesarja v avdienci. Macuoka je odločno zavrnil vesti, da bi pripravljal neke mirovne akcije. Italijansko in nemško časopisje široko poroča o izrednem pomenu evropskega potovanja Macuoke.

Japonski zunanji minister Macuoka je izjavil v Berlinu tujim novinarjem, da je **japonska politika na Tihem oceanu miroljubna.** Prepričan je, da tako Združene države Sev. Amerike ko tudi Japonska želita, da se prepreči vojna na Tihem oceanu.

Združene države Sev. Amerike so zaplenile 65 nemških, italijanskih, danskih in drugih ladij v ameriških pristaniščih. Posadke so bile izkrcane in nadomeščene z ameriškimi stražniki, da se prepreči poškodovanje ladij.

Nemčija in Italija sta zaradi zaplembe ladij ostro protestirale v Washingtonu. Zahtevali sta, da se takoj obvestita o nadaljnjih namerah ameriške vlade.

Nemška vlada je protestirala pri vladi v Washingtonu, ker je izročila dva iz ujetništva pobegla nemška oficirja Kanadi. Zlasti je nemška vlada protestirala, ker sta bila oba oficirja izročena kanadskim obastem vklenjena.

Propagandni minister dr. Göbbels je sprejel šefa nemškega propagandnega oddelka ter mu dal navodila za nadaljnjo propagandno delo stranke v boju za končno zmago Nemčije.

Iz Francije so začeli odhajati ameriški državljani. Velik del pa je moral povratek v Ameriko odložiti, ker nimajo možnosti za prevoz v Ameriko.

Francosko poslaništvo v Buenos Airesu demantira vest, da bi Nemci rekvirirali 80% žita, ki se pošlje iz Sev. Afrike v Francijo. Poslaništvo izjavlja, da je bilo dosedaj poslano v Francijo 60.000 ton žita, od katerega ni prišla niti ena tona v roke Nemcev.

Italijansko poročilo o bitki v Jonskem morju pravi, da so bile potopljene tri italijanske križarke srednje tonaže in dva rušilca. Neko angleško križarko je zadela bomba najtežjega kalibra in jo potopila, dve drugi ladji pa sta bili težko zadeti.

Angleži trde, da je bila v zadnji bitki na Jonskem morju potopljena tudi italijanska križarka »Giovanni delle bande nere«.

S potopljenih italijanskih ladij so rešili Angleži okoli 1000 mornarjev.

Na albanskem bojišču so začeli Grki prodirati in zavzeli neko močno italijansko postojanko. Pri tem so ujeli 6 oficirjev in 202 vojaka.

298. italijansko vojno poročilo pravi, da so bili na grškem bojišču vsi sovražnikovi napadi odbiti. Delavno je bilo italijansko letalstvo.

Britanske čete so zavzele Asmaro, glavno mesto Eritreje. Asmara ima okoli 50.000 prebivalcev, od katerih je približno 10.000 Evropcev. Britanske čete nadaljujejo svoje prodiranje proti Masavi. Če bodo zavzele tudi to važno pristanišče, bodo Britanci najbrže svojo akcijo v Abesiniji končali in prepustili vse nadaljnje boje domačinom, ki so se med tem že dobro organizirali in oborožili in katerih premoč vedno bolj narašča.

Nemška letala so po poročilu nemškega poveljstva napadla britanski prevoz ter potopila eno trgovsko 10.000-tonsko ladjo, drugo pa poškodovala. Poškodovala so nadalje nekatere hangarje in bombardirala pristaniške naprave v Fulthmouthu. Dve angleški letali sta bili zbiti. Tudi v drugih krajih so bile napadene pristaniške naprave.

Angleško tedensko poročilo o potopljenih ladjah pravi, da so znašale izgube v tednu, ki se je končal 24. marca: 10 angleških trg. ladij s skupno tonažo 24.940, 6 zavezniških z 22.728 in 1 nevtralna s 6673 tonami, skupno torej 17 ladij z 59.141 tonami. Za isti čas trde Nemci, da so potopili ladij s skupno tonažo 387.000 ton, Italijani pa za 10.000 ton.

Večje angleško število bombnikov je napadlo pristanišče v Brestu, kjer sta zasidrane velike nemške oklopnice »Gneisenau« in »Scharnhorst«. Napad angleških bombnikov je bil zelo močan ter so bili povzročeni močni požari. Ni pa se moglo ugotoviti, da bi bila tudi katera od obeh oklopnic zadeta.

Angleški bombniki so zopet bombardirali ladjedelnice v Bremenu in industrijsko središče v Emdenu. Pred pristaniščem v Havru so potopili angleški bombniki dve natovorjeni ladji-cisterni.

Španski zunanji minister Suñer je izjavil bivšemu ameriškemu poslaniku v Belgiji, da je zaradi blokade prehrane Španije v nevarnosti. Zaradi omejenega uvoza je zašlo špansko gospodarstvo v zelo velike težave. Nikakor ni res, da bi se za Španijo namenjena živila pošiljala v Nemčijo in Italijo, ker uvožena živila ne zadostujejo niti za potrebe Španije.

Romunska vlada je zaplenila vse premoženje bivše legionarske stranke.

Denarstvo

Uradni tečaji za april 1941.

Minister za finance je predpisal za mesec april naslednje uradne tečaje:

1 napoleondor	din	350·—
1 zlata turška lira	„	398·30
1 angleški funt	„	217·50
1 ameriški dolar	„	55·—
1 kanadski dolar	„	54·—
1 nemška marka	„	17·82
1 belga	„	7·13
1 pengö	„	8·76
1 brazilski milreis	„	2·95
1 egiptovski funt	„	215·50
1 palestinski funt	„	214·50
1 urugvajski pezos	„	18·50
1 argentinski pezos	„	12·40
1 čilski pezos	„	1·25
1 turška papir. lira	„	35·40
100 francoskih frankov	„	119·—
100 švicarskih frankov	„	1276·10
100 italijanskih lir	„	228·83
100 nizozem. goldinarjev	„	2364·70
100 bolgarskih levov	„	52·—
100 romunskih lejev	„	25·96
100 danskih kron	„	860·35
100 švedskih kron	„	1310·85
100 norveških kron	„	1012·50
100 pezet	„	504·05
100 drahem	„	38·28
100 čeških kron	„	150·50
100 slovaških kron	„	150·—
100 finskih mark	„	90·10
100 iranskih (perz.) rialov	„	100·—
100 portugalskih eskudov	„	220·40

Tem tečajem je že prištet pribitek (»prim«).

*

Guverner Angleške banke Montagu Norman bo odšel v pokoj. Montagu je star 69 let ter je že 22 let guverner Angleške banke.

Bibliografija jugoslovanske gospodarske književnosti

Pred nekaj dnevi je izšla v Zagrebu Bibliografija jugoslovanske gospodarske književnosti za leto 1939. Bibliografija, ki jo je izdala Trgovinska zbornica v Zagrebu, podaja sistematičen pregled vse naše gospodarske književnosti v l. 1939.

Bibliografija je edinstveno delo te vrste v vsej državi. Posebno dobro bo služila vsakemu gospodarskemu piscu in strokovnjaku, ker je praktičen informacijski vir za vsa naša glavna gospodarska vprašanja.

Bibliografija se naroča pri Trgovinski zbornici v Zagrebu, Wilsonov trg, 2. knjiga XIX + 256 strani in velja 45 din.

»Privredni prijatelj«

V našem poročilu o 3. zvezku tega praktičnega in dobro pisanega gospodarskega mesečnika se je zgodila neljuba pomota, ga je bila revija nekajkrat napačno imenovana kot »Privredni pregled«. Mesečnik pa se imenuje **»Privredni prijatelj«**, kakor je bilo tudi v naslovu pravilno označeno.

Uredba o drž. računovodstvu

Izvajanje del v režiji

§ 180. (1) Izvajanje del v režiji se smatra kot **izjemni način dela** ter se dovoljuje samo tedaj, kadar to zahtevajo izredna nujnost, tajnost ali sama narava dela in njegova prikladnost in koristnost.

(2) Dela v režiji morejo izvršiti samo oni državni uradi, samostojne in druge ustanove, ki razpolagajo s strokovnimi organi za njih izvršitev.

(3) Za nabavo materiala in sklenitev pogodb zaradi izvrševanja del v režiji veljajo določbe tega poglavja.

(4) Izvajanje del v režiji do sto tisoč dinarjev potrjuje naredbodavec (§ 38. odst. 2.), čez ta znesek pa je potrebno predhodno soglasje finančnega ministra. Če pa je vrednost dela večja od dveh milijonov dinarjev, je potrebno soglasje tudi po § 115. odst. 3.

(5) Podrobnejša določila o izvrševanju del v režiji bo predpisal pristojni minister v sporazumu s finančnim ministrom.

Odstop od predpisov

§ 181. Pri samostojnih državnih ustanovah se sme odstopiti od določb tega poglavja v naslednjih primerih:

1. pri nabavi surovin in polpredelav za one ustanove, ki se bavijo z njih predelavo,
2. pri nabavi materiala, potrebnega za njih delavnice radi izdelave, popravila in predelave objektov in zgradb, katerih se poslužujejo ko tudi za nabave potrošnega materiala za pogon naprav,
3. pri investicijskih izdatkih,
4. pri delih v lastni režiji,
5. pri prodaji njihovih predelav in proizvodov in
6. pri nabavi monopolnih predmetov.

§ 182. (1) Odstopitve, ki se dovoljujejo po § 181., so naslednje:

1. V primeru iz § 181. toč. 1., 2., 3., 4. in 6. pri ustanovah, ki imajo upravni odbor (§ 216. odst. 2.) odreja izvršitev posla in izdaja odlok o odstopu posla oz. o potrditvi pogodbe upravni odbor kot pomožni naredbodavec razen v primeru § 115. do zneska 1,000.000 din, čez ta znesek do 2,000.000 din pa pristojni minister. Za večje zneske je potrebna tudi soglasnost finančnega ministra,

2. pri ustanovah, ki nimajo upravnega odbora odreja izvršitev posla po § 181. toč. 1., 2., 3. in 4. ter izdaja odlok o odstopu posla oz. o odobritvi pogodbe starešina ustanove kot pomožni naredbodavec razen v primeru po § 115. do zneska 500.000 din,

3. v primeru po § 181. toč. 5. morejo samostojne državne ustanove neposredno prodajati za gotovino po ceniku, vnaprej predpisanem od pristojnega ministra ali na borzi po borznih cenah brez omejitve vrednosti in v mejah razpoložljivega blaga, proti počeku pa samo po določbah § 207. Za prodajo po preprodajalcih (zakupnikih prodaje na veliko in malo, zastopnikih in komisionarjih) ko tudi na tržiščih, predpiše pogoje in postopek pristojni minister v soglasnosti s finančnim ministrom,

4. v primeru § 181. toč. 6. je uprava državnih monopolov pooblaščena, da izvršuje nakup z neposrednimi pogodbami ter v mejah izdatka, angažiranega z naredbo za izvršitev posla.

(2) V vsem ostalem veljajo za posle iz prejšnjega odstavka določbe te uredbe.

Prednost domačih podjetij

§ 183. (1) Vse državne potrebe (§ 113.) se morajo po določbah tega poglavja kriti redno **z domačimi proizvodi, predelavami in surovinami.**

(2) Ko se morejo državne potrebe pokriti po določbi prejšnjega odstavka, smejo v licitaciji oz. pogodbi sodelovati samo naši državljani in oni tuji državljani, ki imajo v naši državi svoja podjetja.

(3) Če se državna potreba ne bi mogla pokriti s proizvodi, predelavami ali surovinami domačega, temveč mešanega izvora ali če domači proizvajalci, predelovalci in podjetniki (odst. 2.) ne vložé svojih ponudb ali ponujajo cene, ki se ne morejo sprejeti, potem morejo v naslednji licitaciji oz. pogodbi poleg oseb iz odst. 2. sodelovati tudi oni tuji državljani, ki imajo svoja podjetja v inozemstvu. V tem primeru smejo biti ponudbe naših državljanov za 10 odstotkov dražje od najnižje ponujene cene.

(4) Če se mora državna potreba pokriti izključno samo s proizvodi, predelavami ali surovinami tujega izvora, se naročilo, in sicer pri enakih pogojih izroči **v prvi vrsti domačim ponudnikom** (našim državljanom), nato ponudnikom tujim državljanom, ki imajo v naši državi svoja podjetja in nazadnje ostalim ponudnikom tujim državljanom.

(5) Zaradi natančnega izvrševanja določb prejšnjih odstavkov mora pristojni naredbodavec natančno pri predpisovanju posebnih pogojev odrediti, katerega izvora naj bo predmet naročila (domačega, mešanega ali tujega), ponudniki pa morajo v svojih ponudbah jasno označiti izvor predmetov in kraj njih proizvajanja. V primeru spora o izvoru predmeta naročila odloča minister za trgovino in industrijo, ki mora pri tem upoštevati rok, po katerem ostajajo ponudniki s ponujenimi cenami državi v besedi. Proti odloku ministra za trgovino in industrijo ni pritožbe na državni svet.

§ 184. (1) Določbe tega poglavja veljajo tudi za nabave, dela in ostale usluge, za katere padajo izdatki v breme državnih fondov in zakladov ko tudi drugih izvenproračunskih sredstev.

(2) Določbe tega poglavja veljajo tudi za pogodbe in dogovore, ki dajejo državi dohodek, v kolikor ni s to uredbo drugače določeno. V teh primerih more pristojni naredbodavec z ozirom na naravo posla odstopiti glede uporabljanja določb, ki se nanašajo na pogoje (§§ 119. in 120.), varščine (§§ 122. do 128.), sposobnosti (121) in sklepanje ter izvrševanje pogodb (§§ 162. do 179.).

(3) **Banovinska gospodarska podjetja** in ustanove sodelujejo v državnih nabavah po istih pogojih, ki po določbah tega poglavja veljajo za samostojne državne ustanove.

(4) **Občinska gospodarska podjetja** in ustanove in vse ostale javne ustanove sodelujejo pri državnih nabavah po istem postopku kakor zasebniki in zasebna podjetja. Kadar se more za nje z ozirom na njih javnopravni značaj izvršiti odstopanje glede varščine, dokaza o sposobnosti in sklenitve ter izvršitve pogodbe, določi pristojni naredbodavec, v kolikor ni v samih pravilih (statutih) dotičnega podjetja to odrejeno ter odobreno od pristojne državne oblasti.

(5) Za odstopanje po odst. 2. in 4. je potrebna predhodna soglasnost finančnega ministra po zaslišanju odbora za presojo državnih nabav.

§ 185. (1) Določbe tega poglavja ne veljajo za nabave in dela, ki se sklepajo s **kompenzacijskimi pogodbami** s tujimi državnimi ustanovami ali zasebnimi firmami.

(2) O teh kompenzacijskih poslih odloča ministrski svet na predlog resornega ministra ter po predhodni soglasnosti finančnega ministra.

(3) S kompenzacijskimi pogodbami se morejo pod pogojem recipročnosti sopogodbeniki osvoboditi plačila državnih in drugih davščin.

§ 186. — **Aktivni ministri in** bani, senatorji in narodni poslanci ko tudi aktivni drž. uslužbenci vojaškega in civilnega reda ne morejo biti niti posredni niti neposredni ponudniki ali sopogodbeiki pri nabavah, delih in ostalih naročilih ter uslugah državi. Izjema more veljati le v primerih po § 147., točka 6. in 15. ko tudi v primerih zakupa zgradb za namestitev drž. uradov in ustanov.

Pregled drž. izdatkov in dohodkov po novem proračunu

Proračun drž. uprave:

Izdatki:

(Vse številke v milijonih din):

Vrh. drž. uprava	113,7
pokojnine in invalidnine	1.066,7
drž. dolgovi	1.190,0
ministrstva:	
pravosodno	335,7
prosvetno	712,3
zunanje	136,8
notranje	469,3
finančno	1.252,6
vojno	2.640,5
gradbeno	262,0
prometno	296,6
kmetijsko	170,6
trgovinsko	41,3
gozdove in rude	26,1
socialne politike	210,0
telesne vzgoje	27,3
oskrbe in prehrane	23,0
rezervni krediti	40,0

Dohodki:

neposredni davki:	
splošni neposredni	1.503,2
posebni	1.205,6
izredni	112,5
posredni davki:	
trošarine	1.207,1
takse	1.334,5
carine	902,1
monopoli	1.699,5
upravne ustanove	60,7
razni drobni dohodki	85,0
dobiček drž. podjetij	490,1
presežek izdatkov	424,0

Proračun drž. podjetij:

	izdatki	dohodki
nar. gledališča	19,3	19,3
državne tiskarne	35,9	36,7
uprava monopolov	491,8	491,8
Pošt. hranilnica	24,4	116,0
Belje	145,6	179,0
cinkarne	135,3	160,0
drž. železnice	3.293,9	3.293,9
rečna plovba	119,7	119,7
pošte	492,8	661,0
razredna loterija	3,1	3,1
državni gozdovi	78,3	93,9
rudniki	249,6	302,9

Gustav Grobelnik:

Železnice vzrok kriz in konjuktur*

Kakor n. pr. označujemo dobo od 1900 dalje kot dobo elektrike, tako označujemo dobo 1840—1880 kot dobo parnega stroja. Uporaba parnega stroja, katerega je l. 1796. izumil **James Watt**, je bila namreč epohalne važnosti med drugim tudi za postanek in razvoj železnic. Potem, ko si je konstrukter Richard Trevithik izmislil vozilo na parni pogon, je bila 27. septembra 1825, kar se med strokovnjaki smatra za rojstni datum železničarstva, med mesti **Stokton in Darlington otvorjena prva 41 km dolga prometna proga.** Več ali manj neuspeli poizkus je dobil izgled današnjih železnic šele z izumom tračnic Johna Birkena **Birkenshawa,** posebno pa z lokomotivo **Georgea Stephensona** l. 1829.

Istega leta se je že posrečilo izpeljati prvo — »klasično« — železnico med luko **Liverpoolom** in industrijskim centrom **Manchestrom.** Odločilni predhodni poizkusi za uvedbo železnic so se torej odigrali na angleškem otoku; odtod se je ideja železnice, četudi še ne najbolj izpopolnjena, pa vendar že dobro uporabna, razširila na ostali svet. Privatnemu kapitalu se je v železnicah brž nudila prilika rentabilne investicije. V teku naslednjih desetih let so se zgradile in gradile železnice po vseh zapadnih evropskih državah. 1834. so se pojavile prve železnice na lokomotivo v Nemčiji, 1835. v Belgiji, 1837. v Avstriji itd. Nastala je pravcata manija za uvedbo železnic. V štiridesetih letih se je ta železniška manija najbolj razvila v Angliji in Franciji. Leta 1840. je imela Anglija že 1349 km železniških prog, torej več kakor Srbija pred vojno, ko je imela 1021 km prog. Parlamenti so odobrovali številne nove gradnje, snovale so se delniške družbe, tečaji delnic so se dvigali, na borzah se je špekuliralo. V zvezi z železnicami je doživela velik polet še metalurgična industrija, z njo pa rudarstvo. Nemčija je leta 1840. posedovala 469 km prog, Francija 427, Avstro-Ogrska 475, U. S. A. pa kar 5.344 km.

Toda 1847. je bil ta splošni gospodarski napredek nenadoma prekinjen. Zaradi podražitve materiala se dela niso mogla izvršiti po predvidenem načrtu, kar je povzročilo velike težkoče tudi v gradnji železnic. Železniška podjetja so se morala boriti proti vse bolj rastočim obrestim in novim dolžnostim, naloženim s strani njihovih vlad in parlamentov. V gradnji železnic je nastal zastoj, delnice železniških družb so padle. V teku let 1848.—1850. ni bila podeljena v Franciji niti ena nova koncesija. S padom aktivnosti železniške industrije je nastal zastoj tudi v metalurgiji in rudarstvu. Tako je bila n. pr. v Franciji 1850. proizvodnja železniških tračnic 4krat slabša kakor 1847.

Vendar zastoj, ki je spremljal krizo iz leta 1847. ni bil posebno dolg. Že 1850. so se pojavili novi znaki gospodarskega okrevanja. Krog kapitalističnih držav se je povečal. Tisti čas se je že moglo govoriti o svetovnem gospodarstvu. Med drugim se je tudi železniška manija preselila iz Anglije in Francije v Severno-ameriške države, Holandijo in Nemčijo. Polet v gradnji železnic je ponovno izzval tudi polet v metalurgiji in rudarstvu, čeprav je res, da so beležili progres tudi v drugih gospodarskih panogah. Razumljivo je, da je bila za finansiranje tako močnega gospodarskega dviga potrebna solidna organizacija kredita: osnovali so se veliki svetovni denarni zavodi, med njimi tudi pariški »Crédit Mobilier« in dunajski »Kreditanstalt«. Razvila se je ogromna ekspanzija kredita. Vse je rastlo — dobički, mezde, cene.

Toda — »svaka sila do vremena«! Že naslednjega, t. j. 1858. l. je bilo i v Franciji i v Angliji, pa tudi v severnoameriških državah železniško omrežje razširjeno daleko manj kakor pa prejšnje leto. Zbog tega zastoja so bile prizadete tudi banke, ki so gradnjo železnic finansirale. Padec delnic, in to predvsem delnic železniških družb, je povzročil tudi velik polom na new-yorški borzi avgusta leta 1857. Borzna kriza je zajela tudi druge kapitalistične centre, kakor Hamburg, Leipzig, Berlin, Dunaj, Stettin, Kopenhagen.

Šele od šestdesetih let naprej se je moglo zopet govoriti o novem gospodarskem poletu Zapada. Vse gospodarske delavnosti, med njimi tudi železniška, so se ponovno, intenzivneje dvignile. Kar se je posebno opazilo, je bilo to, da se je francoski kapital pričel na veliko investirati v inozemstvu, predvsem v inozemske železnice. Vendar so se 1866. izkazali francoski železniški plasmani v Portugaliji, Španiji, Italiji, Avstriji za nerentabilne. Stroški podjetij so prekoračili predvidevanja. Znana že omenjena francoska banka »Crédit Mobilier«, ki je finansirala te inozemske železnice, je bila primorana najprej zmanjšati, zatem pa ustaviti delitev dividende. Tudi v sami Franciji se je gradnja železnic občutno zmanjšala. Slabe kalkulacije pri železniških podjetjih so bile vzrok padca gospodarske podjetnosti tudi v Angliji. Banka »Overed Gurnej and Co«, ki jih je finansirala, je doživela tolikšen naval vlagateljev, da je ustavila izplačila. Njej so sledili še drugi denarni zavodi. To je bilo tistega leta, ko je Angleška Banka doživela svoj »črni petek« 11. maja 1866., ko je v teku enega samega dne morala izplačati 4 milijone funtov (okrog 1 milijardo dinarjev).

(Konec prih.)

* Lit.: Marković, Predavanja iz nauke o krizama i konjunkturama. — Mayer, Finanzkatastrophen. — Mirković, Razvoj ekonomske misli u 19. veku. — Krošl, Zgodovina trgovine. — Die neue Volkshochschule: Wirtschaft und Technik.

Trgovinski register

Trgovinski register

Vpisale so se naslednje tvrdke:

Plut Anton in Kapš Ferdo, Črnomelj. Obratni predmet: Trgovina, produkcija in izvoz lesa ter oglja na debelo. Javna trgovska družba. Družbenika: Plut Anton, trgovec v Črnomlju in Kapš Ferdo, avtomehanik iz Sel pri Vrčicah. Vsak družbenik zastopa družbo samostojno.

Kino K. I. D., gledališka družba z o. z. na Jesenicah. Obratni predmet: Izvrševanje kinematografske obrti in podpiranje kulturnih in umetniških stremljenj pri prirejanju gledaliških predstav in glasbenih koncertov, in sicer na Jesenicah in v drugih občinah radovljiškega političnega okraja. Osnovna glavnica v višini 250.000 din v celoti vplačana v gotovini. Poslovodje: Kuhar Avgust, ing. Švigelj Fedor, dr. Tušar Josip, vsi uradniki KID na Jesenicah. Družbo zastopata po dva poslovodji ali en poslovodja skupno z enim prokuristom.

Ileršič & Co Ljubljana. Obratni predmet: trgovska agentura. Javna trgovska družba. Družbeniki: Ileršič Ludvik, trgovec, Ileršič Branko, trg. pomočnik, Ileršič Miloš, strojni ključavničar, vsi v Ljubljani. Družbo zastopa samostojno Ileršič Ludvik.

Knjigarna tiskovne zadruge, družba z o. z., Ljubljana. Obratni predmet: izdajanje, zalaganje, razmnoževanje, nakupovanje in razpečavanje knjig, pisarniških in šolskih potrebščin, tiskovin, revij, papirja, umetnostnih proizvodov itd., fotografskih potrebščin, galanterijskih izdelkov vseh vrst **na drobno in debelo**, izvrševanje knjigotrške in tiskarske in grafično-artistične obrti, ustanavljanje izposojevalnic za knjige, časopise in muzikalije, pridobivanje v to potrebnih pooblastil in dovolil, nakup, najem in zakup nepremičnin in tehničnih naprav, potrebnih za izvrševanje obratnega predmeta, zastopstvo in sodelovanje pri sorodnih gospodarskih podjetjih. Višina osnovne glavnice 625.000 din. V gotovini vplačano 70.000 din. Glede stvarne vloge je določeno: Družbenica Tiskovna zadruga. z. z o. z. v Ljubljani prinese v družbo kot stvarno vlogo svojo obstoječo zalogo knjig in tiskovin, svoj trgovinski in prodajalniški inventar in opremo po posebni sestavljeni in od vseh družbenikov odobreni in podpisani bilanci za sporazumno določeno prevzemno ceno v znesku 485.000 din. Poslovodje: dr. Pirkmajer Otmar, zasebnik v Ljubljani, veletrgovec Avgust Volk in industrialec ing. Sancin Boris, oba v Ljubljani. Družbo zastopata dva poslovodji ali en poslovodja skupno z enim ev. postavljenim prokuristom.

Ni razloga za vznemirjenje

Predsednik ministrskega sveta je izdal 31. marca naslednji razglas:

Zaradi razburljivih vesti, ki jih po naši državi **širijo tuji agenti**, da bi zanesli nemir med naše ljudstvo in uradništvo, ukazujem, da se sporoči in objavi vsem, **naj se ljudstvo ne da zapeljevati s temi netočnimi, spretno pripravljenimi in prenesenimi vestmi, ter da ni razloga za vznemirjenost.**

Kr. vlada vodi prijateljsko politiko z vsemi našimi sosedi in si prizadeva, da z vsemi ostane v odnošajih najboljšega sosedstva in prijateljstva, ter se bo v tej smeri tudi v bodoče prizadevala in storila vse, kar je v mejah njene možnosti.

Vse naše prebivalstvo naj bo mirno, naj opravlja svoje tekoče posle in naj se ne da vznemirjati z neutemeljenimi govoricami, ki so prišle iz tujine in iz države same.

Zaradi tega **prepovedujem vsako izseljevanje iz svojih krajev in zapuščanje domov, ker za to ni razloga**, utegnilo pa bi imeti tudi škodljive posledice.

Koristi države in naroda zahtevajo, da **vsak varuje svoj dom** in da na njegovem pragu, če bi bilo treba in če bi to usoda dodelila, dá življenje za dobro domovine, kralja in naroda.

Vojska, letalstvo in mornarica naše kraljevine so pripravljene, da store svojo dolžnost.

Vse državne oblasti in v prvi vrsti občinske oblasti ter duhovščina morajo ostati na svojih mestih v vsakem primeru.

Pristojni ministri bodo dovolili samo ono izselitev, ki je določena po načrtu in za katero se sicer izdajo pismeni ukazi.

Gospod notranji minister naj blagovoli izdati vse potrebne ukrepe, da se vsa zborovanja, ki ne odgovarjajo potrebam tega položaja, prepovedo, kakor tudi da se prepove zbiranje prebivalstva na raznih mestih.

Po gornjem ukazu naj pristojni gg. ministri takoj ukažejo vse potrebno zaradi točnega postopka. Pri tej priliki je treba zlasti opozoriti **državno uradništvo**, naj vestno opravlja službo v teh težkih trenutkih in na njegovo vlogo glede pobijanja netočnih vesti in ohranitve ljudskega duha na potrebni višini.

Predsednik ministrskega sveta
armijski gen. **Dušan Simović** s. r.

Ob odhodu nekaterih nemških državljanov

Odhod nekaj nemških podanikov iz Jugoslavije, do katerega je verjetno prišlo zaradi neljubih izgredov, ki so jih uprizorile neodgovorne osebe ob rodoljubnih manifestacijah 27. in 28. marca t. l., in ki so bili sprejeti z največjim obžalovanjem in obsodbo od strani vlade ter pri vsej naši javnosti, je povzročil pri posameznikih nekaj zmešnjave. Zaradi teh dogodkov **opozarjamo državljane**, da tudi v bodoče **pri vsaki priliki ohranijo mir in hladnokrvnost in naj se ne dajo zapeljati po kakršnih koli vznemirljivih vesteh, ker naša vlada dela od svoje strani vse, da se odstrani vsak dvom glede naših iskrenih teženj po ohranitvi dobrih odnošajev z našimi sosedi.**

Doma in po svetu

Predsednik Roosevelt je poslal Nj. Vel. kralju Petru II. naslednjo brzojavko: »V trenutku, ko je Vaše Veličanstvo prevzelo polno kraljevsko oblast ter vodstvo hrabrega in neodvisnega naroda, želim deliti skupno z narodom Združenih ameriških držav njegove iskrene želje za zdravje in napredek Vašega Veličanstva ko tudi za svobodo in neodvisnost Jugoslavije v upu, da bodo odnošaji med vlado Vašega Veličanstva in vlado Združenih ameriških držav v vzajemno korist za okrepitev onih načel svobode in tolerance, ki so enako draga jugoslovanskemu ko ameriškemu narodu.«

V nemški evangelski cerkvi v Zagrebu je opravil zahvalno molitev ob vladarskem nastopu kralja Petra II. **evangelski škof dr. Popp.** V svojem govoru je naglasil, da je Nj. Vel. kralj prevzel oblast v težkih dnevih in je zato potrebno, da **ga vsi državljani brez ozira na narodnost in vero nosijo na rokah in svoje molitve molijo zanj.** Citiral je besede nemške cesarice Viktorije Avguste, ki je dejala, da krona ne obrani človeka pred solzami. Tudi kralj ima velike skrbi in nosi veliko breme na svojih ramenih. Te skrbi in to breme bo olajšal svojemu kralju zvest narod z vdano pomočjo.

Vodja Nemcev v naši državi dr. Sepp Janko je poslal Nj. Vel. kralju Petru naslednjo brzojavko: **»Našemu vladarju Nj. Vel. kralju Petru želi na ta zgodovinski dan nemška narodnostna skupina kraljevine Jugoslavije, navdana z vdanostjo, privrženostjo in zvestobo iz vse globine srca dolgo, srečno in z mirom kronano vladanje pod božjim blagoslovom. Naj živi Nj. Vel. kralj! Naj živi kraljevina Jugoslavija!«**

Senator dr. Varady je v imenu madžarske manjšine poslal Nj. Vel. kralju Petru vdanostno brzojavko.

Podpredsednik HSS inž. Avgust Košutić je obiskal notranjega ministra **dr. Budisavljevića** ter z njim dolgo konferiral. Nato je skupaj z ministrom Budisavljevićem odšel k ministrskemu predsedniku **gen. Simoviću**, s katerim je imel daljši razgovor.

V Zagrebu je bila važna seja dr. Mačka, hrvatskih ministrov in bana dr. Šubašića ter glavnih voditeljev HSS. Po seji so odpotovali ministri in inž. Košutić v Beograd.

Upokojeni so bili: predsednik min. sveta **Dragiša Cvetković** in ministri: **Pešić** Peter, Milan **Nedić**, **dr. Cincar - Marković**, Jevrem **Tomić**, Danilo **Vulović** in Dušan **Pantić**.

Razrešeni so dolžnosti ministri: dr. Milan **Protić**, dr. Časlav **Nikitović** in dr. Dragomir **Ikonić**.

Načelnik mesta Beograda Jevrem Tomić je razrešen svoje dolžnosti.

Ban donavske banovine dr. Kjurina je postavljen na razpoloženje, za njegovega namestnika pa je imenovan dr. Milorad Vlaskalin, pomočnik notranjega ministra.

Reaktivirani so bili: divizijski general Mihajlo **Bodi**, div. general Dimitrije **Živković** in peh. polkovnik Miloš **Masalović**, dočim sta bila upokojena armijski general Petar **Kosić** in Aleksander **Stojanović**.

Madžarski statistični urad objavlja, da ima Madžarska po ravnokar izvedenem ljudskem štetju 13,638.839 prebivalcev.

Načelnik Budapešte je izdal nalog, da se morajo vsa občinska zemljišča v mestu obdelati in zasejati z žitom.

Reuter poroča, da je bilo pri zadnjem bombardiranju Bremena ubitih 1000 ljudi, ranjenih pa okoli 7000.

Za dveurno premirje so prosili Italijani na albanski fronti, kakor poroča atenski radio, da bi mogli pokopati svoje mrtvece.

V februarju so avtomobilske nesreče v USA zahtevale 2560 smrtnih žrtev.

Angleška vlada je sklenila, da bo letos veliki petek običajni delovni dan, da se ne zmanjša vojna proizvodnja.

Iz Avstralije poročajo, da bo do poletja 1942 imela Avstralija pod orožjem 600.000 dobro izvežbanih mož.

Svet ljudskih komisarjev je sklenil, da prestolnica Litve ne bo več v Kovnu, temveč v Vilni.

Angleške žene bodo prevzele službo pri protiletalskih baterijah.

V gostilni in restavraciji

zahtevajte vedno izrecno

Rogaško mineralno vodo

Ona Vam na prav prijeten način pospešuje prebavo in Vaš organizem Vam bo za to hvaležen.

LICITACIJE:

Predelava starega železnega materiala v žico 4 mm. Direkcija pošte v Ljubljani razpisuje prvo pismeno licitacijo za oddajo predelave 12.000 kg starega železnega materiala v pocinkano železno žico 4 mm. Licitacija bo dne 28. aprila t. l. v pisarni ekonomskega odseka direkcije, Sv. Jakoba trg 2/I. nadstr., soba štev. 42. Najkasneje do desetih na dan licitacije se mora položiti 5% kavcija v pisarni direkcije. Pogoji po din 30 v pisarni direkcije.

Že v 24 urah barva, plesira in kemično snaži obleke, klobuke itd. Škrobi in svetlolika srajce, ovratnike in manšete. Pere, suši, monga in lika domače perilo

tovarna JOS. REICH

Poljanski nasip 4-6. Selenburgova ul. 3

Telefon št. 22-72.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani opozarja delodajalce,

da so v prejšnjem mesecu dostavljeni plačilni nalogi zapadli v plačilo. Prispevki morajo biti poravnani v osmih dneh po prejemu plačilnega naloga!

Za čuvanje pravice zavarovancev do pokojnine je potrebno, da so zavarovalni prispevki **dejansko plačani!**

To opozorilo je smatrati kot opomin! Proti delodajalcem, ki ne bodo poravnali prispevkov, mora urad uvesti prisilno izterjavo brez predhodnega opomina. Urad izvršuje važne socialne dolžnosti, ki ne dopuščajo odlašanja.

Koliko trgovcev gre na letni dopust in odmor?!

1—2% !! Vsi drugi pa se mučijo in delajo brez ozira na zdravje!

Zato vsaj doma pijte

RADENSKI ZDRAVILNI VRELEC

tistega z rdečimi srci,

našo najboljšo prirodno mineralno vodo. Zdravje in užitek!

SIPOPER
ITALIJANSKI UROGAT

Najmanjši odjem kg 25, v zabojih netto, v zrnih ali mleto.

Odobr. Min. Nar. zdr. pod št. 5556 ter od Ban. upr. pod štev. 4846/1 VI od 11./II. 1941.

SKLADIŠČA ZA JUGOSLAVIJO!

»IZVOZ — UVOZ«

HRIBERŠEK ANTON

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA 17

TELEFON ŠT. 41-75

Skladišča: Komenskega 30

TELEFON ŠT. 23-82

DRŽAVNA RAZREDNA LOTERIJA

Ker je loterijski načrt preteklega 41. kola s svojimi zanimivimi spremembami naletel na veliko odobravanje pri kupovalcih srečk, ker so bile srečke, prevzete od strani pooblaščenih prodajalcev srečk in njihovih preprodajalcev, skoro vse razprodane, je državna razredna loterija ohranila isti načrt v veljavi tudi za nastopajoče 42. kolo srečk.

Srečke I. razreda 42. kola so gotove in dane v razpečavo 1. aprila t. l. v 100.000 celih srečkah in bodo izžrebane:

I. razred 8. maja 1941. leta
II. razred 5. junija 1941. leta
III. razred 4. julija 1941. leta
IV. razred 25. julija 1941. leta
V. razred od 12. avgusta do vključno 10. septembra 1941. leta.

Cena srečk za vsak razred je sledeča: ena cela srečka din 200·—; ena polovica srečke din 100·—, ena četrtina srečke din 50·—.

Skupna vrednost vseh dobitkov v 42. kolu znaša

din 65,000.000·—

V vseh petih razredih je 7 premij in to po: din 2,000.000·—, 1,000.000·—, 3 po 500.000·— in 2 po 300.000·— din.

Poleg vseh premij so še sledeči večji dobitki: 7 po din 200.000.—, 16 po din 100.000·—, 17 po 80.000·—, 17 po 60.000·—, 19 po 50.000·—, 17 po 40.000·—, kakor tudi veliko število drugih večjih dobitkov.

V najsrečnejšem primeru ob združitvi premije in dobitka zamorete v V. razredu zadati na eno celo srečko

3,200.000·— din

Za izplačilo dobitkov jamči država kraljevine Jugoslavije.

Srečke se lahko dobe pri pooblaščenih prodajalcih srečk in njihovih preprodajalcih po vseh večjih krajih države.

Pobližja navodila z loterijskim načrtom in splošnimi pravili se dobe na zahtevo brezplačno pri vseh pooblaščenih prodajalcih srečk.

Izdajatelj »Konzorcij Trgovskega lista«, njen predstavnik dr. Ivan Pless, urednik Aleksander Železnikar, tiska tiskarna »Merkur«, d. d., njen predstavnik Otmar Mihalek, vsi v Ljubljani.